

UPPDRAG: MARINARKEOLOGI

VRAK
MUSEUM OF
WRECKS

VERKSAMHETEN PÅ VRAK

Vrak – Museum of Wrecks samlar en stor del av Sveriges expertis inom marinarkeologi. Museet bedriver forsknings- och bevarandeprojekt inom området arkeologi. Dessutom erbjuder vi marinarkeologiska konsulttjänster.

UNDER VATTEN OCH PÅ LAND

Vi arbetar främst med skeppsvrak och andra lämningar under vatten till exempel pålspärrar, hamnar, försvarsanläggningar, fiskeanläggningar och boplatslämningar, men vi utför också undersökningar på land i äldre maritima miljöer.

I SJÖ OCH HAV

Vi utför undersökningar från norr till söder, i Östersjöns bräckta vatten, västkustens salta och inlandets sjöar och vattendrag.

DJUPARE KUNSKAP

Målet med vår verksamhet är att synliggöra och öka förståelsen för det maritima kulturarvet.

UPPDRAGS- ARKEOLOGI

Många av Vraks undersökningar är arkeologiska utredningar enligt Kulturmiljölagen. Syftet är att ta reda på om ett område som ska exploateras innehåller fornlämningar. Det jobb som görs blir ett underlag för länsstyrelsen i den fortsatta beslutsprocessen.

På land kan stora landområden inventeras till fots. På sjön krävs andra metoder. För att identifiera intressanta objekt används bland annat side scan sonar – ett sidotittande ekolod. Sonarindikationerna besiktigas av dykande arkeologer för att bedöma lämningarnas status. Ibland tas även dendroprover för datering.

Vraks marinarkeologer utför även arkeologiska förundersökningar, undersökningar och schaktningsövervakningar. Huvuddelen görs under vatten, men äldre maritima miljöer finns också i strandnära lägen.

När kajerna på Skeppsholmen i Stockholm skulle renoveras 2017 dök en spännande fartygslämning upp – Gustav II Adolfs flaggskepp *Scepter*.

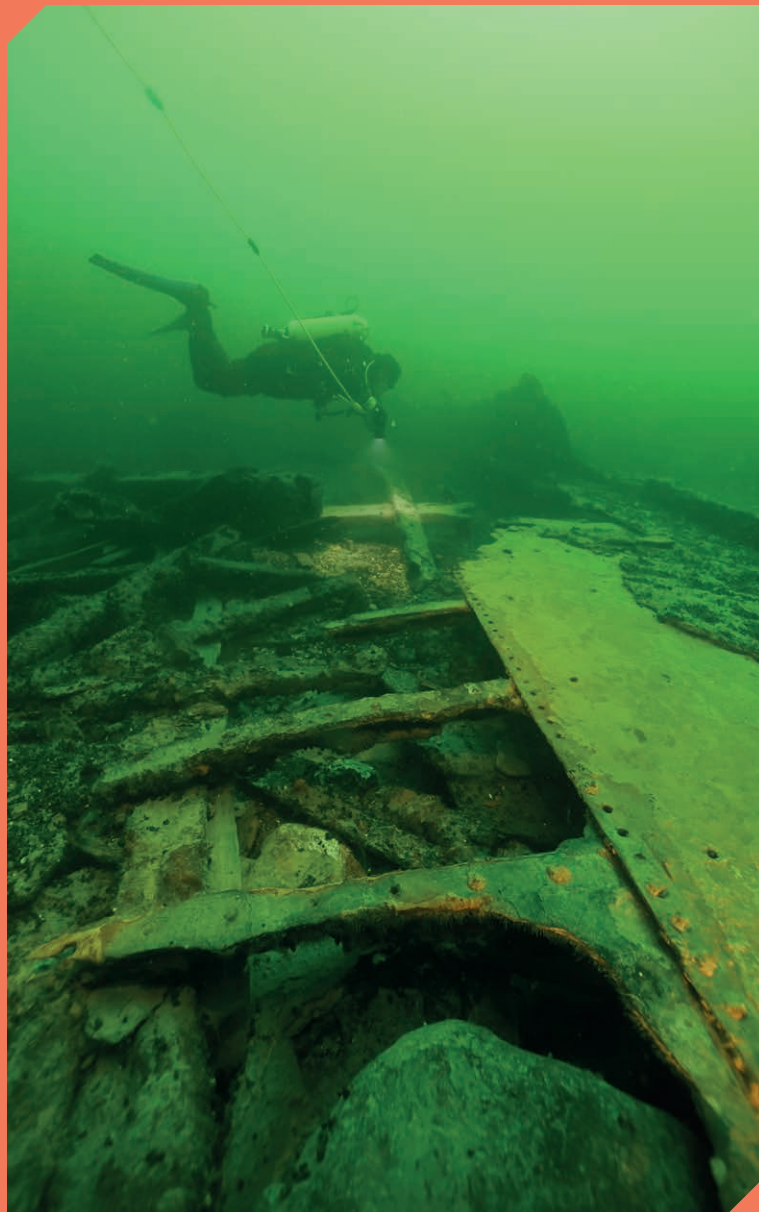
Scepter byggdes 1615, och efter ett långt och händelserikt liv pensionerades hon ungefär 1640. Hon fick då ett nytt användningsområde, som fundament för en krängningsbro där fartyg renoverades. *Scepters* historia och öde föll i glömska, men aktualiserades igen med kajrenoveringen.

KULTURHISTORISK VÄRDERING

En fartygslämning utgör fornlämning om fartyget förlist före 1850. Fartyg som förlist efter 1850 kan fornminnesförklaras av länsstyrelsen.

Fornminnesförklaring är att skydda kulturhistoriskt värdefulla lämningar som inte omfattas av det automatiska fornlämningsskyddet.

Ångfartygen *Vulcan*, *Princess* och *Baltic* som sjönk i slutet av 1800-talet har fornlämningsförklarats av länsstyrelsen efter dykbesiktning och kulturhistorisk värdering av Vraks marinarkeologer.

FORSKNING

*Vrak – Museum of Wrecks är kopplat till marin-
arkeologisk forskning på flera sätt.*

Ett spännande exempel är Osmundvraket, där Vrak i samarbete med Jernkontoret inlett ett pilotprojekt kring ett skeppsvrak lastat med tunnor med de mytomspunna "osmundarna".

Osmundjärn var en viktig exportvara under medeltid och kunde även användas som betalmedel. Den sammanlagda fyndmängden osmundjärn i Sverige innan Osmundvraket påträffades motsvarade bara någon enstaka tunna. Med Osmundvraket ges en unik möjlighet till nya kunskaper om tidig industri, transporthistoria och järnhantering.

”Vikingarnas vardag kom så otroligt nära!”

Jim Hansson, marinarkeolog

Föremål som skedar, trätallrikar, väskbyglar, rep och trä-
pluggar såg åter dagens ljus vid utgrävningarna i hamn-
området i Birka. Föremål som inte finns bevarade på land.

PEDAGOGIK OCH SAMVERKAN

Vraks marinarkeloger håller föredrag om den unika undervattensmiljön. Vi har lång erfarenhet av att jobba med skolor och barn.

Vi samarbetar med kommuner, länsstyrelser och andra parter som vill utveckla nya sätt att göra det maritima kulturarvet mer synligt, även för dem som inte dyker.

Genom att väcka intresse kan vi också öka den allmänna förståelsen för det rika kulturarv som döljer sig under vattenytan.

*”Nu kan vraken
tillgängliggöras även
för de som inte dyker”*

Pernilla Flyg, arkeolog

3D-modell över *Bodekull/Dalarövraket* framtagen inom EU-projektet Baltacar. För att få fram denna modell togs över 10 000 fotografier. Vraket ligger kvar på Östersjöns botten där det mår allra bäst.

KONTAKTA OSS

Vraks marinarkeologer har en bred kompetens inom arkeologi. Vi erbjuder flera tjänster, exempelvis:

- Arkeologiska uppdrag enligt Kulturmiljölagen
- Arkeologisk kartering
- Besiktningar av maritima lämningar och kulturmiljöer
- Underlag till miljökonsekvensbeskrivningar
- Stöd till beställare av arkeologiska undersökningar
- Stöd till arkeologiska utförare
- Föredrag om den unika undervattensmiljön
- Publik arkeologi för skolor och barn

MUSEICHEF

Odd Johansen
 Telefon: 08-519 549 91
 odd.johansen@statensmuseer
 mtf.se

SAMORDNARE

Ellinor Sabel
 ellinor.sabel@statensmuseer
 mtf.se

Vrak - Museum of Wrecks ingår tillsammans med Marinmuseum, Sjöhistoriska museet, Vasamuseet och Järnvägsmuseet i den statliga myndigheten Statens maritima och transporthistoriska museer. Myndigheten är miljöcertifierad enligt ISO 14001.

NYTT MUSEUM I HORISONTEN

*Vrak - Museum of Wrecks i Stockholm
är ett kunskaps- och informationsnav
för marinarkeologi kring Östersjön.*

Våra dykande marinarkeologer upptäcker ständigt
nya vrak och andra lämningar - undersökningar och
forskning ligger till grund för museets innehåll.

vrak.se

Följ oss i sociala medier!

en del av STATENS MARITIMA OCH TRANSPORTHISTORISKA MUSEER